EDEBİYAT

Türk Edebiyatında

BÛSÎRÎ'NİN KASÎDE-İ BÜRDE'Sİ

CİLT 1: NÜSHALAR

EDEBİYATA, SOSYAL HAYATA
VE SANATA ETKİSİ

EDİTÖR: **BÜNYAMİN AYÇİÇEĞİ**

DBY | dünbugün yarın

“**dün**”den öğrendiklerinle
“**bugün**”ü yaşamak
“**yarın**”ları aydınlatır.

TÜRK EDEBİYATINDA
BÛSÎRÎ'NİN KASÎDE-İ BÜRDE'Sİ CİLT 1: NÜSHALAR
EDEBİYATA, SOSYAL HAYATA VE SANATA ETKİSİ

© 2024, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™
Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 385
Edebiyat: 199

ISBN 978-625-6063-10-5 (1.c)
978-625-6063-09-9 (Tk)
Sertifika No: 52315

Birinci Baskı: İstanbul, 2024

Yazarlar:
Bünyamin Ayçiçeği, Ayşe Ayçiçeği Dinn, Cihat Ekiz, Nurettin Gemici, Hamza Koç, Elif Kurumehmet, Murat Cemalettin Necipoğlu, Abdurrahman Özdemir, Ali Selçuk, Fatih Yaman

Kitap Editörü:
Bünyamin Ayçiçeği

Dizi Editörü:
Furkan Öztürk

Yayın Yönetmeni:
İrfan Güngörür

Baskı Hazırlık:
DBY Ajans

Baskı/Cilt:
Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. A.Ş.
(Sertifika No: 46519)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)
Türk Edebiyatında Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'si Cilt 1: Nüshalar - Edebiyata, Sosyal Hayata ve Sanata Etkisi
Yazarlar: Bünyamin Ayçiçeği (Doç. Dr.), Ayşe Ayçiçeği Dinn (Prof. Dr.), Cihat Ekiz (Araş. Gör.), Nurettin Gemici (Prof. Dr.), Hamza Koç (Doç. Dr.), Elif Kurumehmet (Öğr. Gör), Murat Cemalettin Necipoğlu (Doktora Öğrencisi), Abdurrahman Özdemir (Prof. Dr.), Ali Selçuk (Prof. Dr.), Fatih Yaman (Doç. Dr.)
Editör: Bünyamin Ayçiçeği (Doç. Dr.)
İstanbul : DBY Yayınları, 2024.
552 s. ; 16,0 x 23,5 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 385)
ISBN 978-625-6063-10-5 (1.c) 978-625-6063-09-9 (Tk)
1- Edebiyat 2- Klasik Türk Edebiyatı 3- Kasîde

Bu ciltte yer alan son bölüm, TÜBİTAK tarafından 1002 programı kapsamında desteklenen 215K398 numaralı, "Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde'sinin Geçmişten Günümüze Türkiye Toplumu Üzerindeki Akademik, Sosyal ve Dinî Etkileri" adlı projenin yayına dönüşmüş hâlidir. Desteklerinden ötürü TÜBİTAK'ın ilgili birimlerine teşekkür ederiz.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr
Tel.: +90 212 526 98 06

EDEBİYAT

Türk Edebiyatında

BÛSÎRÎ'NİN KASÎDE-İ BÜRDE'Sİ

CİLT 1: NÜSHALAR

EDEBİYATA, SOSYAL HAYATA
VE SANATA ETKİSİ

Editör: **Bünyamin Ayçiçeği**

Bölüm Yazarları:
Bünyamin Ayçiçeği • Ayşe Ayçiçeği Dinn
Cihat Ekiz • Nurettin Gemici • Hamza Koç
Elif Kurumehmet • Murat Cemalettin Necipoğlu
Abdurrahman Özdemir • Ali Selçuk • Fatih Yaman

BÜNYAMİN AYÇİÇEĞİ, 8 Mart 1976 tarihinde İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1998'de Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalında *Sarı Abdullah Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Gülşen-i Râz Adlı Mesnevîsinin Transkripsiyonlu Metni* adlı yüksek lisans teziyle 2001 yılında bilim uzmanı ünvanını; 2014 yılında Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalında *Behiştî Ahmed Sinan'ın (ö. 917/1511-12?) İskender-nâme'si (İnceleme-Metin)* adlı teziyle de bilim doktoru ünvanını aldı. 1998-2014 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği; 2012-2014 yılları arasında Kuveyt'te Türk Büyükelçiliğinde Türkçe okutmanlığı yaptı. 2014 yılından beri İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslam Edebiyatı Ana Bilim Dalında çalışmaktadır. 18.11.2020 tarihinde klasik Türk edebiyatı alanında doçent oldu. Evli ve bir kız babası olan yazarın özellikle dinî-edebî metinlerle ilgili bilimsel çalışmaları bulunmaktadır. İletişim: *bunyamin.aycicegi@istanbul.edu.tr*

AYŞE AYÇİÇEĞİ DİNN, İstanbul Üniversitesi'nden mezun olup yüksek lisansını Boğaziçi Üniversitesi'nde, doktorasını Marmara Üniversitesi'nde yapmıştır. Doktora sonrası araştırmasını Washington'da Amerikan Üniversitesi'nde yapmış ve Boston Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak çalışmıştır. İstanbul Üniversitesi'nde psikoloji bölüm başkan yardımcılığı, bölüm başkanlığı, rektör yardımcılığı, kariyer merkezi kuruculuğu ve müdürlüğü görevlerinde bulunan Prof. Dr. Ayşe Ayçiçeği Dinn, İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun kurulmasında da önderlik etmiştir. Şu anda İstanbul Atlas Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi'nde dekanlık görevini üstlenmekte, psikoloji bölümünde ise lisans, yüksek lisans ve doktora seviyesinde dersler vermektedir. İstanbul Atlas Üniversitesi Psikoloji Laboratuvarının kurulmasında emeği geçen Prof. Dr. Ayşe Ayçiçeği Dinn deneysel psikoloji, bilişsel psikoloji, nöropsikoloji, dil psikolojisi ve kültürlerarası psikoloji alanlarında ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel araştırmalar yürütmekte olup psikoloji bilimi için temel kitapların çevirisini yaparak Türkçeye kazandırmıştır. Çok sayıda Türkçe ve İngilizce çalışması, yayınladığı kitap ve makaleleri olup h-indeksi 22'dir. İletişim: *ayse.dinn@atlas.edu.tr*

CİHAT EKİZ, Kütahya'da dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladı. 2012 yılında Kütahya Akşemsettin Anadolu İmam Hatip Lisesini bitirdi. 2017 yılında Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. Aynı yıl bu fakültede başladığı Türk İslam Edebiyatı yüksek lisans eğitimini 2019'da Doç. Dr. M. Murat Yurtsever danışmanlığında tamamladı. 2019'da Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslam Edebiyatı anabilim dalına araştırma görevlisi olarak atandı. Aynı yıl Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstirüsü İslam Tarihi ve Sanatları Türk İslam Edebiyatı alanında doktora eğitimine başladı. Hâlen bu görevini ve Prof. Dr. Zülfikar Güngör danışmanlığındaki *Ahmed b. Seydî el-Bigavî'nin Avârifü'l-Ma'ârif Tercümesi (İnceleme-Metin)* başlıklı doktora tez çalışmasını sürdürmektedir. İletişim: *ekizc@ankara.edu.tr*

NURETTİN GEMİCİ, Bolvadin İmam-Hatip Lisesini 1985 yılında bitirdi. Ardından Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden 1990 yılında mezun oldu. 2 Ocak 1991-18 Ağustos 1993 yılları arasında Bağcılar Endüstri Meslek Lisesi'nde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni olarak görev yaptı. 1993 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisansını bitirdi. 1993 yılında YLS sınavını kazanarak Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesine araştırma görevlisi olarak atandı. 1994 Yılında YÖK bursuyla Almanya'ya gitti. Bamberg şehrinde doktora eğitimini 1999 yılında

bitirdikten sonra Avrupa Diyanet teşkilatlarında eğitim bölümünde çalıştı. Almanya'da doktora eğitimi sırasında başta cami hizmetleri olmak üzere 8-18 yaş gençlerin eğitimine katkı sundu. 2007 yılından itibaren İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde görev yapmaktadır. 2011 yılında Doçent, 2017 yılında Profesör oldu. Siyer, İslam Tarihi ve Medeniyeti, Osmanlı Dönemi Siyer Metinleri, Osmanlı Tarihi, Kültür ve Medeniyeti, Evliya Çelebi ve Seyahatnamesi, Tanzimat Sonrası İlim ve Kültürel Hayat ve Modernleşme, Din Eğitimi, Ahilik vb. konularda çalışmalarını sürdürmektedir. İletişim: *ngemici@istanbul.edu.tr*

HAMZA KOÇ, Trabzon'un Akçaabat ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Trabzon'da tamamladı. 2006 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Giresun Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *16. Yüzyılda Yazılmış Bir Behrâm-ı Gûr Mesnevisi I, İnceleme-Edisyon Kritikli Metin* adlı teziyle yüksek lisansını (2010), Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *Nizâmî'nin Dört Mesnevisinin Mensur Tercümesi [Heft Peyker, İskendernâme, Hüsrev ü Şîrîn, Leylâ vü Mecnûn, İnceleme-Edisyon Kritikli Metin]* adlı teziyle de doktorasını (2016) tamamladı. 2006-2013 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda ve bazı özel öğretim kurumlarında Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği yaptı. 2013'te Giresun Üniversitesi Rektörlük Türk Dili Bölümüne öğretim görevlisi olarak atandı. 2016 yılından itibaren aynı üniversitenin Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. İletişim: *hamza.koc@giresun.edu.tr*

ELİF KURUMEHMET, Trabzon'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini aynı şehrin çeşitli okullarında, lisans öğrenimini Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesinde tamamladı. 2003-2014 yılları arasında MEB kadrosunda öğretmenlik yaptı. Yüksek lisans eğitimini İslam Tarihi ve Sanatları alanında tamamlayarak 2015-2021 yılları arasında Sakarya Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümünde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Akademik çalışmaları yanında yurt dışında ve içinde birçok sanatsal proje ve sergiye iştirak etti. Hâlen İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi ve Sanatları Bölümünde öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır. İletişim: *elif.k@istanbul.edu.tr*

MURAT CEMALETTİN NECİPOĞLU, 1978 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünden mezun oldu. Babası Hafız Şerafettin Necipoğlu'nun yönlendirmesiyle küçük yaşlardan itibaren "cami mûsıkîsi" ile tanıştı ve bu mûsıkînin en önemli icracıları ile aynı meclislerde okuma fırsatına erişti. 90'lı yılların başında, Bakırköy Mûsıkî Derneğinde Klasik Türk Mûsıkîsi çalışmalarına devam etti. Böylelikle hem Türk Din Mûsıkîsi hem Klasik Türk Mûsıkîsi alanında ilerleme kaydetti. Her iki alanda da başarılı olması kendisine solist, kasidehan, mevlithan ve gazelhan vasıflarını kazandırdı. Gerek adına düzenlenen meclislerde gerek çeşitli etnik gruplarda solist olarak ülkemizin en seçkin konser salonlarında ve yurt dışındaki birçok ülkede konserlere katıldı. İlahi, tevşih, tasavvufî türkü ve şarkı formlarında beste çalışmalarıyla Türk Din Mûsıkîsi'ne hizmeti şiâr edindi. Birçok Türk din mûsıkîsi albümüne konuk sanatçı vasfıyla renk katan Necipoğlu'nun "Âşıkan- Sûfî Hisler- Yâ Şâfî Derman Sensin" isimlerinde üç Türk din mûsıkîsi albümü bulunmaktadır. Ayrıca; İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk Din Mûsıkîsi Anabilim dalında hazırladığı, "Mevlit İcrâsında İstanbul Tavrı" adlı teziyle bilim uzmanı ünvanını aldı. Hâlen aynı bölümde, Prof. Dr. Ubeydullah Sezikli danışmanlığında, "Geleneksel Mevlit İcrâsına Yönelik Bir Eğitim Modeli" adlı doktora tezini hazırlamaktadır. İletişim: *necipoglumurat@gmail.com*

ABDURRAHMAN ÖZDEMİR, 1969 yılında Karabük Safranbolu'da dünyaya geldi. İlk ve ortaöğrenimini Karabük'te, yükseköğrenimini 1991'de Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde tamamladı. Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde 1992 yılında başladığı lisansüstü eğitimi çerçevesinde 1995 yılında yüksek lisansını, 2000 yılında doktorasını bitirdi. 1994 yılından itibaren çalışmaya başladığı Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesinde 2001 yılına kadar okutman, 2008 yılına kadar da yardımcı doçent olarak görev yaptı. Arap Dili ve Belâgatı alanında 2008 yılında Doçent oldu. 2009 itibariyle tayin olduğu İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde 2013 yılında profesörlüğe atandı. 2014-2016 yılları arasında Yalova Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, 2018-2020 yılları arasında Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinde dekanlık ve rektör yardımcılığı vazifelerinde bulundu. Abdurrahman Özdemir'in Arap Dili ve Belâgatı alanında kitap, kitap bölümü, makale ve sempozyum bildirileri bulunmakta olup alanı yanında Kur'an Kıraati, Eski Türk Edebiyatı, Aruz, Klasik Türk Mûsıkîsi gibi disiplinlerle de yakından ilgilidir. Abdurrahman Özdemir evli ve iki çocuk babasıdır. İletişim: *abdurrahman.ozdemir@istanbul.edu.tr*

ALİ SELÇUK, 1970'te Mersin'de doğdu. Doktorasını *Mersin Tahtacıları* başlığını taşıyan çalışmasıyla Erciyes Üniversitesinde 2003 yılında tamamladı. Alevilik, Tahtacılar, Hubyâr Sultan Ocağı, Sıraçlar, Anşa Bacılılar, Girit Göçmenleri, Giritli Bektaşiler, Balkan Aleviliği ve Bektaşiliği konularındaki akademik çalışmalarını sürdüren Prof. Dr. Ali Selçuk, Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi bölümünde öğretim üyesidir. İletişim: *aliselcuk@erciyes.edu.tr*

FATİH YAMAN, Lisans derecelerini Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat, Anadolu Üniversitesi Sosyoloji ve Marmara Üniversitesi Gazetecilik bölümlerinden aldı. Yüksek lisans ve doktorasını İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamladı. Yaman, ABD'de Utah Üniversitesi Siyaset Bilimi (2006-2007), Almanya'da Tübingen Üniversitesi Katolik Teolojisi (2010) ve Justus Liebig Giessen Üniversitesi Sosyal Bilimler ve Kültürel Çalışmalar bölümlerinde (2012) "misafir araştırmacı" olarak kendi alanında araştırmalarda bulundu. *Avrupa'da İslam ve Sivil Toplum* (2017); *Göç ve Toplum* (2019) isimli kitapları bulunan Doç. Dr. Fatih Yaman; göç politikaları, sivil toplum, sosyal değişim, medya, kimlik ve radikalleşme konularındaki çalışmalarına İstanbul Medeniyet Üniversitesinde öğretim üyesi olarak devam etmektedir. İletişim: *fatih.yaman@medeniyet.edu.tr*

Kitapta yer alan görseller, eserlerin tıpkıbasım sayfaları ve videolara dijital platformlar üzerinden kolayca erişim sağlanabilmesi için QR Kod uygulaması kullanılmıştır.

İçindekiler

Ön Söz.....9

Prof. Dr. Ali İhsan Öbek'in Kitabın Yazılışına Düştüğü Tarih..... 14

İmâm Bûsîrî'nin Hayatı, Divan'ı ve Kasîde-i Bürde'si..... 17
Bünyamin Ayçiçeği

NÜSHALARIN İNCELENMESİ

Kasîde-i Bürde'nin Türkçe Mensur Tercüme ve Şerhleri..... 39
Bünyamin Ayçiçeği

Kasîde-i Bürde'nin Türkçe Manzum Şerhleri..... 89
Hamza Koç

Kasîde-i Bürde'nin Türkçe Manzum Tercümeleri..... 99
Hamza Koç

Kasîde-i Bürde'nin Türkçe Tahmisleri..... 169
Bünyamin Ayçiçeği

SOSYAL HAYATA VE SANATA ETKİSİ

Kasîde-i Bürde'yi Okuma Âdâbı ve Bürde'nin Havâssı..... 183
Bünyamin Ayçiçeği

Hüseyin Vassâf'ın Kitâbü'l-Külliyât Adlı Eserinden Hareketle Kasîde-i Bürde'nin Havâssı..... 191
Cihat Ekiz

Kasîde-i Bürde'nin İcâzetnâmeleri 209
Bünyamin Ayçiçeği

Kasîde-i Bürde'nin Medrese Eğitimindeki Yeri 215
Bünyamin Ayçiçeği

Kasîde-i Bürde'nin Farklı Dillere Tercümeleri 219
Bünyamin Ayçiçeği

Kasîde-i Bürde'nin Hat Sanatındaki Yeri 247
Bünyamin Ayçiçeği • Elif Kurumehmet

Kasîde-i Bürde'nin Türk Mûsıkîsindeki Yeri 275
Bünyamin Ayçiçeği • Murat Cemalettin Necipoğlu

PROJE ÇALIŞMASI

Ön Söz 293
Tablo ve Şekil Listesi 294
Özet 295
Abstract 296
Giriş 297
Literatür Özeti 298
Gereç ve Yöntem 303
Sosyal Araştırmada Uygulanan Gereç ve Yöntem 481
Bulgular ve Tartışma/Sonuç 487
Ek 1. Yazma Eser Listesi 503
Ek 2. Anket 529

Kaynakça 533

Ön Söz

Türk edebiyatında dinî eserler içinde Hz. Peygamber'le ilgili olanlar büyük bir yekûn teşkil etmektedir. Hazırlanan müstakil kitapların kapladığı hususî sahayla beraber hemen hemen tüm divanlarda, mesnevîlerde ve farklı şekilde-türde kaleme alınmış divan edebiyatı dairesindeki her eserde, Hz. Peygamber'i konu edinen kısa ya da uzun parçalar bulunmaktadır. Özellikle Türk milleti bunu, Hz. Muhammed'e duyduğu muhabbet ve hürmetin bir gereği, şefaat arzusunun gerçekleşmesi için bir yol olarak görmüştür. İslam'ın ilk dönemlerinden başlayarak Rasûlullah'ı anlatan ve O'nun şahsında tecessüm eden davayı, yolu savunan; varlığının bir müslüman için ne ifade ettiğini mısralara döken şairler bulunmaktadır. "Hz. Peygamber'in şairleri" diyebileceğimiz bu sahabeler, İslam davasının yüce sesli savunucusu olmuşlardır. Abdullah bin Revâha (ö. 629), Kâ'b bin Züheyr (ö. 645?), Hassân bin Sâbit (ö. 680?) bu sahabelerden sadece birkaçıdır. Arap toplumunda şiirin ne kadar önemli olduğu, şairin de o dönemin medya vazifesini üstlendiği malumdur. Bu nedenle Hz. Peygamber Hassân bin Sâbit için, onun şairlik kabiliyeti ve ilhamı Cebrail tarafından teyit ediliyor/destekleniyor, diye buyurmuş ve onun için dua etmiştir.

Bürde; aba, hırka demektir. Kâ'b bin Züheyr, hâlini arz ederek Hz. Peygamber'den af dilediği, O'nu ve sahâbeleri medhettiği meşhur şiirini okuduğu esnada şu beyte gelince, Hz. Peygamber hırkasını çıkarıp Kâ'b'ın omuzlarına bırakmış, sonrasında kaside "*Bürde kasidesi*" olarak şöhret bulmuştur:

İnne'r-rasûle le-nûrun yüstedâ'u bi-hî
Muhammedün min suyûfi'llâhi meslûlu

"Peygamber Allah'ın öyle bir yalın kılıcıdır ki karanlıkta kalanlar onun aydınlığı ile yol bulur."

Şiirin mütercimlerinden olan Sezai Karakoç (1933-2021), bu sahneyi şöyle resmeder: "O, sözün gerçek sahibinin elinden hırkasını giydi. Cebrail'in, kelam meleğinin dokunduğu bir hırka giydi. Peygamber, O'nun üstüne hırkasını atarak koşuyu bitiren birinci atların üstüne atılan örtülerden bir örtü atmış oldu bu fikir ve sanat koşucusunun üstüne. Ve O'nu bu örtü, Peygamberlik rahmetiyle, şefkatiyle, sevgisiyle bürüdü. Ve Kâab bin Züheyr'in şahsında, kendini mutlak'a adayanların bütününü bürüdü (2014, 11-12)."

Rasûlullah'ın kendi hırkasını hediye ederek şairi taltif etmesi, sonraki dönemlerin "câize"lerine de gerekçe teşkil etmiş, Kâ'b'ı bürüyen hırka, takipçisi pek çok şairi de bürümüştür. Bunlardan biri ve bu çalışmanın sebebi Bûsîrî (ö. 1297?) de hırkanın bürüdüklerindendir. Bu hadise gerçekleştikten takriben 600 sene sonra İmâm Bûsîrî bir na't yazacak ve bu şiir de "*Bürde*" adıyla anılacaktır. Nasıl ki Kâ'b bin Züheyr, Bürde'nin altında ölümden kurtulup ebedî bir hayata kavuştuysa Bûsîrî de na'tını yazarak Hz. Peygamber'in Bürde'sine bürünüp maddî manevî hastalıklardan kurtulacaktır. Böylece kaside; hastalıklardan kurtulma, şifa bulma anlamına gelen *Bür'e* ismiyle de şöhrete kavuşacaktır.

Bûsîrî'nin *Bürde*'sini, "Bürüyen Kaside" adıyla tercüme eden Sezai Karakoç, bu şiiri ancak Peygamber âşığı ve O'nun yolunun çilelisi bir şairin hissedebileceği şu cümlelerle tarif eder: "Şiir, baştan sona, Peygamberi, O'na bakışı, Kur'an'ı, İslâmı, tam gerçeklik, samimilik, tabiilik, düşünce ve şiir üslûbuyla, en keskin çizgiler ve bir sevgi ve bir saygı loşluğunda, hep en önemli hedeflerden en önemli hedefe yönelerek getiriyor bize. Veya bizi alıp götürüyor. Büyük entellektüelin şiiridir bu. Abstrenin şiiri. Bir insanın iç oluşu, onarımı ve metamorfozu. Kasidenin başından bir duygu gecesine giren adam, biraz sonra ağaç hışırtılarını, sonra yolda geçenlerin seslerini işitir gibi oluyor. Daha sonra gölgelerini görür gibi. Daha sonra, sanki fıstık ağaçlarının arkasından bir ay çıkıyor. Göğün yakasında bir rozet gibi bir ay. Daha sonra Samanyolu. Şiirin sonuna doğru yavaş yavaş ortalık ağarır gibi oluyor. Bir duygu şafağına ve

sabahına çıkarken içimiz gülpembedir, gül kokulu bad-ı saba ile ürpermektedir. Gerçek. Gerçek. Gerçek... Şiir, gerçekten gerçeğe dönüyor; yapmacıktan, geçici olandan hep uzaklaşıyor. Bir iç arınması oluyor. Peygamber, çağların önünde bir hakikat hükümdarı gibi görünüyor. Ve Kur'an, gerçeğin ve güzelin sonsuz prensipleri, solmaz gülü gibi açılıyor. İslâm medeniyetinin orta noktasında, İslâm Tarihinin orta noktasında, İslâm Ülkelerinin orta noktasında, İslâm Düşüncesinin ve İslâm Sanatının orta noktasında, İslâmın dış ve iç çizgilerinin orta noktasında, yüreğimizin orta noktasında, Şiir, hakikatın merkez noktası etrafında dönüyor (2014, 15-16)."

Bûsîrî'nin *Bürde*'sini konu alan bu çalışmamız iki ciltten müteşekkildir. 1. ciltte, Bünyamin Ayçiçeği tarafından yürütücülüğü yapılan ve Tübitak Sobag-Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Destek Grubu tarafından desteklenen, 20/09/2018 tarih ve 166 sayılı toplantıda da sonuç raporu kabul edilen, "Busirî'nin *Kaside-i Bürde*'sinin Geçmişten Günümüze Türkiye Toplumu Üzerindeki Akademik, Sosyal ve Dini Etkileri" adlı projenin metni yer almaktadır. Öncelikle bu projeyi destekleyen Tübitak'ın ilgili birimlerine teşekkür ederim. İlk olarak projede, *Bürde* hakkında yapılan çalışmalar ele alınmıştır. Ardından *Bürde*'nin Türk kültürüne yansıması, şifacılık geleneği içindeki yeri, çeşitli araştırma metotlarıyla incelenmiştir. Son olarak, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesindeki *Bürde* nüshaları ele alınarak listelenmiştir. Adı geçen projede araştırmacı olarak görev alan (soyadı sırasıyla) Ayşe Ayçiçeği Dinn'e, Nurettin Gemici'ye, Abdurrahman Özdemir'e, Ali Selçuk'a ve Fatih Yaman'a teşekkürü bir borç bilirim. 1. cildin farklı bölümlerine katkı sunan Cihat Ekiz'e, Elif Kurumehmet'e, Murat Necipoğlu'na ve *Bürde* çalışmalarının hiçbir aşamasında beni yalnız bırakmayıp her zaman destek olan kıymetli kardeşim Hamza Koç'a; projenin yazımı esnasında desteğini esirgemeyen değerli öğrencim ve meslektaşım Aslınur Akdeniz Brehmer'e şükranlarımı sunarım.

Çalışmamızın 2. cildi metinleri kapsamaktadır. Metinleri seçerken her birinin farklı hususiyetleri olmasına dikkat edilmiş, metinlerin sıralanmasında da bu hususiyetler dikkate alınmıştır. İlk sırada, Mücahit Kaçar tarafından hazırlanan "İbrâhîm b.

Süleymân el-Ankaravî'nin Kasîde-i Bürde Şerhi" yer almaktadır. Türk edebiyatında Anadolu Türkçesiyle kaleme alınmış ve sonraki tercümelere, şerhlere öncülük etmiş ilk *Bürde* şerhi olması bakımından Ankaravî'nin eseri oldukça önem arz etmektedir. İkinci olarak Sadık Yazar, kütüphanelerde en çok nüshası bulunan ve *Bürde* literatüründe oldukça önemli bir yeri olan "Le'âlî Mahlaslı Seyyid Ahmed b. Mustafâ'nın Kasîde-i Bürde Şerhi"ni hazırlamıştır. Bu iki şerhin ardından, "satır altı Bürde tercümeleri" literatüründe önem arz eden nüshalar yer almaktadır. Üç tane satır altı *Bürde* tercümesinin ikisi Bünyamin Ayçiçeği tarafından biri de Kenan Mermer tarafından hazırlanmıştır. Son olarak Hamza Koç, her biri farklı hususiyetlere sahip üç manzum metni ortaya koymuştur. Bu cilde katkı sunan kıymetli hocalarım Mücahit Kaçar'a, Sadık Yazar'a, Kenan Mermer'e ve Hamza Koç'a ayrı ayrı şükranlarımı arz ederim.

Bizleri kırmayıp büyük bir lütuf göstererek kitabın yazılışına tarih düşüren kıymetli hocamız Prof. Dr. Ali İhsan Öbek'e ne kadar teşekkür etsek azdır. Her iki cildde de tarih kıt'ası, ön sözden sonra yer almaktadır.

Kitaplar farklı bölümlerden oluşmakla birlikte ciltlerin sonuna, ilgili cildi kapsayan tek kaynakça hazırlanmış, çalışmanın bütününde İsnad 2. Edisyon atıf sistemine uyulmaya gayret edilmiştir. Nüshaların incelendiği bölümde her eserin ardından, araştırmacılara kolaylık sağlamak maksadıyla, bahsi geçen eserle ilgili yapılan çalışmalar eklenmiştir. Birinci ciltte yer alan kaynakça aynı zamanda, geçmişten bugüne yapılmış Bürde çalışmalarını kapsayan bir liste olarak da değerlendirilebilir. Bazı bölümlerde yer alan karekodlar okutularak konuyla ilgili renkli görsellere, yazma metinlere de ulaşılabilir.

Bundan sonra bulunacak yeni metinler ve ulaşılacak yeni bilgiler **kasideiburde.com** internet sitesine yüklenecektir. Böylece bilgiler güncellenebilecektir. Ayrıca bu sitede, Kâ'b bin Züheyr'in *Bürde*'siyle ilgili bir bölüm de bulunacak, farklı metinler de yer alacaktır. Sitedeki Kâ'b bin Züheyr'in *Bürde*'siyle ilgili kısmı, bu konuda önemli bir doktora tezi hazırlayan ve çeşitli yayımları bulunan değerli hocam Dr. Ömer Said Güler düzenleyecektir.

Kıymetli hocam Prof. Dr. Orhan Bilgin'in her zaman tekrar edip bizlere talim ettiği gibi, "Hazret-i Kur'an dışında hiçbir kitap, hatadan vâreste değildir." Diyarbakırlı Said Paşa da tercümesinin mukaddimesinde şöyle der: "İnsan nisyândan hâlî olamaz. Hatâ ve kusurdan münezzeh olan Zât-ı Kibriyâ'dır." Bu sebeple hatalarımıza ve kusurlarımıza af nazarıyla bakılması istirhamımızdır. Kıymetli okuyucularımız tarafından tekliflerin ve tavsiyelerin editöre iletilmesi hâlinde, sonraki baskılar için değerlendirileceğini ifade etmek isteriz.

Son olarak, *Kasîde-i Bürde* için geçmişten bugüne eser ortaya koyan bütün araştırmacıları saygıyla anıyor, bu çalışmanın da faydalı olmasını Cenâb-ı Hak'tan niyaz ediyoruz.

Bünyamin Ayçiçeği
Haziran 2024

İmâm Bûsîrî'nin Hayatı, Divan'ı ve Kasîde-i Bürde'si*

Bünyamin Ayçiçeği

Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Türk-İslam Edebiyatı Ana Bilim Dalı, (bunyamin.aycicegi@istanbul.edu.tr).

Kasîde-i Bürde denildiğinde akla ilk gelen eser, Kâ'b b. Züheyr'in (ö. 645?) yazdığı kasidedir. Ka'b, müslüman olan kardeşini ve Hz. Peygamber'i yermek için bir şiir yazmış ve bu sebeple ölüm cezasına çarptırılmıştır. Bir müddet sonra yaptıklarından pişman olmuş ve hicretin dokuzuncu yılında "Bânet Su'âd (Suâd ayrıldı)" diye başlayan meşhur kasidesini kaleme almıştır (Demirayak 2001, 24, 566–567). İslamî edebiyatın ilk ve en önemli eserlerinden biri olarak kabul gören bu şiir, Hz. Peygamber'in şairine "bürde"sini yani "hırka"sını hediye etmesi sayesinde *Kasîde-i Bürde* adıyla meşhur olmuştur (Güler, 2021, 262). Rasûlullah'ın kendi hırkasını hediye ederek şairi taltif etmesi, sonraki dönemlerin "câize"lerine de gerekçe teşkil etmiştir. Aruzun basit bahrinde *müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün* vezniyle kaleme alınan ve 55-60 beyit arasında değişen rivayetleri bulunan "Bânet Su'âd" kasîdesinin Türkçe pek çok manzum-mensur tercümesi ve şerhi bulunmaktadır.[1]

---

* Bu bölüm, adı geçen makalenin ilgili kısımları ihtisar edilerek ve ihtiyaç duyulan yerlere bazı bilgiler eklenerek hazırlanmıştır. bk. Bünyamin Ayçiçeği. "Bûsîrî (ö. 696/1297 ?)'nin Kasîdetü'l-Bürde'sinin Diyarbakırlı Mehmed Said Paşa (ö. 1308/1892) Tarafından Yapılan Mensur ve Manzum Tercümesi". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 15 (2015), 27-102.

1 Konu hakkında detaylı bilgi için bk. Ömer Said Güler. *Kıl şefaât Ya Resûlallâh Hudâ affeylesin: Osmanlı'nın Bürde Şerhleri-I Üsküdârî Ramazan Ahmed Efendi, Üsküdârî Abdurrahman*

Kitabımızın konusunu teşkil eden ve Hz. Ka'b'dan yaklaşık 600 sene sonra Bûsîrî (ö. 1297?) tarafından kaleme alınan na't da *Kasîde-i Bürde* adıyla anılacaktır. İmâm Bûsîrî'nin tam adı Muhammed b. Saîd b. Hammâd b. Muhsin b. Abdillah b. Hayyânî b. Sanhac b. Mellâl es-Sanhacî el-Bûsîrî'dir (Sezer, 1980, 25). Bazı kaynaklar ondan Ebû Abdillâh Şerefüddîn Muhammed b. Saîd b. Hammâd b. Muhsin el-Bûsîrî olarak bahseder. Şerefüddîn lakabı, Ebû Abdullah da künyesidir (Kaya, 1992, 6/468; Ahimeir, 2004, 41; Sezer, 1980, 25; Bedeva, 2012, 22). Bûsîrî ailesiyle birlikte gençlik yıllarını Mısır'da bulunan Delas'ta (دلاص) geçirmiş (Kaya, 1992, 6/469) bu sebeple kimi kaynaklarda Delas ve Bûsîr (بو صير/ابو صير) isimleri birleştirilerek onun için "Delâsirî" nisbesi kulanılmış ama zamanla bu nisbe unutulmuştur. Bûsîrî'nin soyu Fas'taki Berberî Sanhâce kabilesine dayanmakta (Muhammed Seyyid Kîlânî, 1955, 5-6; Ahimeir, 2004, 41; Sezer, 1980, 26). İmâm Bûsîrî, aslen Mağrib'te yaşayan Sanhâce kabilesinin bir kolu olan ve Hammâd Kalesi'ndeki Habnunoğulları diye tanınan bir aileden gelmektedir (Kaya, 1992, 6/468). Bûsîrî de bir şiirinde Mağripli olduğuna işaret etmektedir (Muhammed Seyyid Kîlânî, 1955, 5). Mağrip günümüzde Libya, Tunus, Cezayir, Fas ve Moritanya'nın yer aldığı Kuzey Afrika bölgesidir.

Bûsîrî'nin eğitim hayatıyla ilgili kaynaklarda detaylı bilgi bulunmamaktadır. Onun Bûsîr'de hafızlık yaptığı, ilim tahsili için Kahire'ye gittiği, Şeyh Abdüzzâhir Mescidi'nde ders halkalarına katıldığı (Sezer, 1980, 34; Kaya, 1992, 6/469; Bedeva, 2012, 22) rivayet edilmektedir.

Dinî ilimlerin yanında dil ve edebiyat okuduğu bilinmektedir. Ayrıca tasavvuf eğitimi aldığı, Şâzelî tarikatı şeyhi Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Ömer el-Ensârî el-Mursî'ye (ö. 1287) intisap ettiği bazı kaynaklarda geçmektedir (Muhammed Seyyid Kîlânî, 1955, 7). Bûsîrî'nin, İmâm Şâzelî ile İskenderiye'de görüştüğü ve Ebü'l-Abbâs el-Mursî ile burada tanıştığı şiirlerinden hareketle söylenebilir (Sezer, 1980, 5). Bûsîrî, hâmîsi de olan vezir Yakup b. Zübeyr'in yanında görev yapmış, vezir görevden alınınca Bilbis'e geçmiş, ardından Kahire'de bir Kur'an kursu açmış ama okul ilgi görmeyince el-Mahalle şehrine geçmiştir (Sezer, 1980, 37; Kaya, 1992, 6/469). İmâm Bûsîrî'ye, çarşı-pazarda düzeni sağlamak için ihdas edilen muhtesiplik görevi teklif edilmiş lakin o kabul etmemiştir. Kâtiplik, mübaşirlik, mutasarrıflık, hattatlık, küttâb hocalığı yapan Bûsîrî, dönemin valisi tarafından bağlanan aylığın görevli memurlar tarafından geç verildiğinden ya da hiç verilmediğinden şiirlerinde şikayet etmektedir. Kul hakkı

Abdi Paşa. İstanbul: KETEBE Yayınları, 2022; Ömer Said Güler. "Kasîde-i Bürde (Bânet Su'âd) Üzerine Osmanlı Döneminde Yazılan Türkçe Eserler". *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 8 (2022), 548-592. Ömer Said Güler. *Üsküdârî Mustafa İsâmüddin Efendi-Mollacıkzâde Mehmed Râif Efendi Bir Şiir Bir Hırka: Kasîde-i Bürde'nin Türkçe Şerhleri-II*. İstanbul: DBY Yayınları, 2023.

konusunda çok hassas olduğu için uzun süre bir işte çalışamamıştır. (Sezer, 1980, 36; Kaya, 1992, 6/469).

Muhammed el-Bûsîrî şiirlerinde, zayıf bünyesi ve naif yapısı sebebiyle hor görüldüğünden; kalabalık bir ailesi olduğu için de geçim sıkıntısı çektiğinden şikayet etmektedir (Muhammed Seyyid Kîlânî, 1955, 7; Sezer, 1980, 40-56). Ailevî hayatında, meslek yaşantısında birçok sıkıntı yaşamış, yetkililerce hak gaspına uğramış; hasta, zayıf bir bünyeye sahip olan Bûsîrî'nin tesellîyi şiirde aradığı ve Hz. Peygamber medihlerine sığındığı düşünülebilir. Aslında görünürdeki ızdıraplı yaşantısı, hayal dünyasının derinleşmesini sağlamıştır.

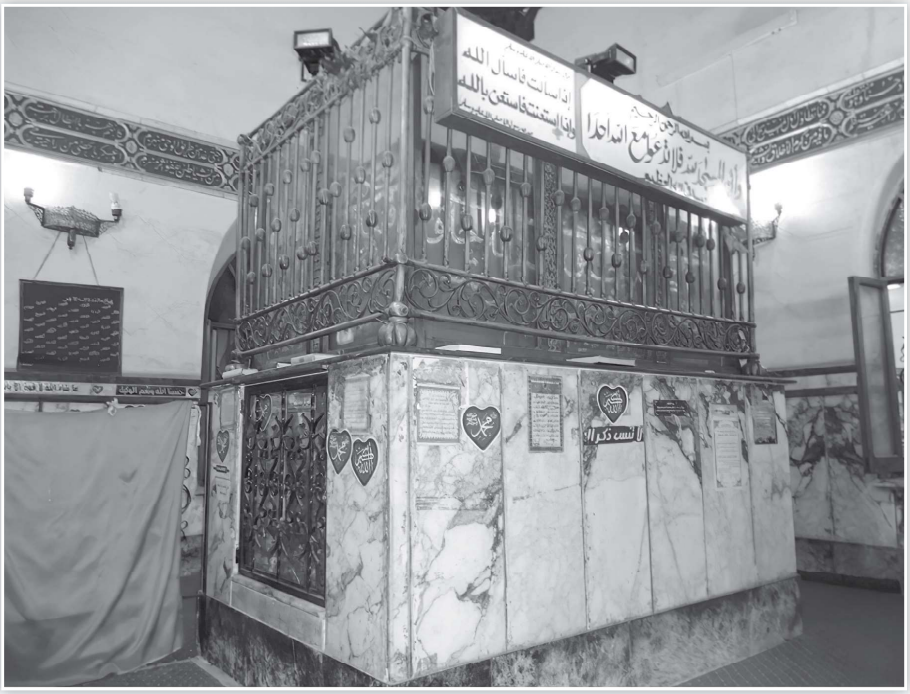
Mısır'da İskenderiye şehrinde vefat eden şairin ölüm tarihi hakkında farklı rivayetler bulunmaktadır. İbn Şâkir el-Kütübî 696'da (1296–97), Suyûtî 695'te (1295–96), Kâtip Çelebi 694'te (1294–95) vefat ettiğini söylemektedir. Konu hakkında detaylı bir çalışma yapan Sezer, ölüm tarihi hakkında bilgi veren temel kaynaklardan hareketle şairin, ortaya çıkan karışık rivayetlerin kurbanı olduğunu, neticede onun 696 veya 697'de (1297-1298) öldüğünü kabul edebileceğimizi (Sezer, 1980, 30–33) belirtir. Bûsîrî'nin türbesi, kendi adına yaptırılan caminin de bulunduğu alandadır.

(Mısır İskenderiye, İmâm Bûsîrî Câmii)

(Mısır İskenderiye, İmâm Bûsîrî Câmii Kitabesi)

(Mısır İskenderiye, İmâm Bûsîrî Türbesi)
İmâm Bûsîrî'nin türbesinin iç duvarına Kasîde-i Bürde'den seçilmiş beyitler,
ta'lik hatla ve mısraların paftalar içerisinde yer aldığı biçimde,
çift sıra kuşak yazısı olarak yazılmıştır.

Bûsîrî'nin Divan'ı ve Kasîde-i Bürde'si :

Bûsîrî'nin *Divan'*ı, Muhammed Seyyid Kîlânî tarafından tahkik edilerek yayımlanmıştır (1955). Bûsîrî'nin *Dîvân'*ında toplam 60 kaside yer almaktadır. Onun şiirleri muhteva olarak iki kısımda incelenebilir: Günlük hayatı ve toplumdaki bozuklukları, halk dili ve tabirlerini kullanarak hicvettiği şiirler; şairlik gücünün en güzel örneklerini yansıttığı na'tlar (Ahimeir 2004: 43-44). Na'tları toplam 14 tane olup 10'u kasîde, 4'ü de küçük şiirlerden ibarettir (Sezer, 1980, 133). Yazdığı na'tlar içinde, Ka'b b. Züheyr'in *Kasîde-i Bürde'*si için yazılmış bir nazire de bulunmaktadır (Muhammed Seyyid Kîlânî, 1955, 172-185). Sezer, Bûsîrî'nin bütün kasîdelerini muhteva ve şekil bakımından detaylı olarak incelemiştir (Sezer, 1980, 133 vd.).

Bu güçlü şairin en meşhur şiiri, hiç şüphesiz *Kasîde-i Bürde'*sidir. Bazı kaynaklarda tam adı *el-Kevâkibü'd-Dürriyye fî Medhi Hayri'l-Beriyye* olarak geçmektedir. Bûsîrî'nin eseri Osmanlı muhitinde *Kasîdetü'l-Bür'e (el-Kasîdetü'l-Bür'iyye)* adıyla da anılmaktadır. Kaynakların çoğunda ise *Kasîdetü'l-Bürde (Kasîde-i Bürde)* olarak geçmektedir. Bürde, yünden bir çeşit aba ve hırka, "bür'e" ise hastalıktan iyiliğe yüz tutma anlamlarına gelmektedir (Keskinsoy, 2011, 18). Eserin *Kasîdetü'l-Bür'e* diye anılmasının sebebi, Bûsîrî'nin kaside sebebiyle felç hastalığından kurtulmasıdır.

Şiir, Türk edebiyatında oldukça az kullanılan basit bahrinde, *müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün* vezniyle kaleme alınmıştır. Kaside, tahkikli neşirde 160 beyitten müteşekkil olup (Muhammed Seyyid Kîlânî, 1955, 190-201) özellikle dua bölümüne, şefaat halkasına eklenmek ve şifa bulmak maksadıyla farklı şairlerin yaptığı eklemelerle şiirin beyit sayısı 182'ye kadar çıkmaktadır. Hatta şugul (Türk mûsıkîsi makam anlayışı ile bestelenmiş Arapça güfteli ilâhî) formunda farklı makamlarda bestelenmiş, zikri yürütmek maksadıyla da okunan güftelerde yer alan meşhur

مَولَایَ صَلِّ وَسَلِّم دَائِمًا اَبَدًا عَلٰی حَبِیبِكَ خَیْرِ الْخَلقِ كُلِّهِم

(Ey Mevlâ'm, yaratılmışların en hayırlısı olan habîbibin (Hz. Muhammed)'e daimâ salât ve selâm eyle.)

beyti ne Bûsîrî'nin divanında ne de birçok farklı tercümede yer almaktadır.

Bahsi geçen beyit *Bürde'*nin havâssına dair bazı risalelerde, Hz. Peygamber'le ve Bûsîrî'nin rüyasıyla ilişkilendirilerek aktarılmaktadır. Bu durum eserin artık şairini de aşarak neredeyse anonim bir hâle büründüğünü, eseri okuyanların da iştirakiyle şekillenen destansı bir yapıya ulaştığını göstermektedir.

*Kasîde-i Bürde'*yle ilgili yapılan çalışmalarda eser on bölüme ayrılmaktadır. Bölümlere nazar edildiği vakit eserin neredeyse bir mevlid görünümünde olduğu dikkati çekmektedir. Hatta bu hususu Sadık Armutlu,

medhiye-mevlid birlikteliği içinde ele alarak detaylı bir şekilde incelemiştir (Armutlu, 2023, 735-757). Ahmed b. Muhammed b. Hacer el-Heytemî, *el-Umde fî Şerhi'l-Bürde* ve Ebü'l-fütûh Abdullâh Abdulkâdir Et-Telîdî *Şerhü'l-Bürde* adlı eserlerinde bu bölümleri şöyle izah etmektedirler:

1-12. beyitler, *"el-faṣlü'l-evvelü fi'l-ġazeli ve şekve'l-ġarami"* aşktan şikâyet edilen birinci bölüm

13-28. beyitler, *"el-faṣlü'ş-şānī fi't-taḥẕīri min hevā'i'n-nefsi"* nefsin arzularına karşı uyarılan ikinci bölüm

29-58. beyitler, *"el-faṣlü'ş-şāliṣü fī medḥi'n-Nebiyyi ṣallallāhu ʿaleyhi ve selem"* Nebî'nin -salât ve selâm onun ve âlinin üzerine olsun- mehdine dâir üçüncü bölüm

59-71. beyitler, *"el-faṣlu'r-rābiʿu fī mevlidihī ʿaleyhi efḍalü'ṣ-ṣalāti ve's-selām"* Hz. Peygamber'in -salât ve selâmın en makbul olanı onun üzerine olsun- doğumu hakkındaki dördüncü bölüm

72-87. beyitler, *"el-faṣlu'l-ḫāmisü fī muʿcizātihī ṣallallāhu ʿaleyhi ve ālihī ve sellem"* Hz. Peygamber'in -salât ve selâm onun ve âlinin üzerine olsun- mucizeleriyle ilgili beşinci bölüm

88-104. beyitler, *"el-faṣlü's-sādisü fī şerefi'l-Ḳurʾāni'l-Kerīmi ve medḥihī"* Kur'ân-ı Kerîm'in övülmesiyle ilgili altıncı bölüm

105-117. beyitler, *"el-faṣlü's-sābiʿu fī İsrāʾihī ve Miʿrācihī ṣallallāhu ʿaleyhi ve ālihī ve sellem "*Hz. Peygamber'in -salât ve selâm onun ve âlinin üzerine olsun- İsrâ ve Mi'râc'ıyla ilgili altıncı bölüm

118-139. beyitler, *"el-faṣlü'ş-şāminü fī cihādi'n-Nebiyyi ṣallallāhu ʿaleyhi ve ālihī ve sellem"* Nebî'nin -salât ve selâm onun ve âlinin üzerine olsun- cihâdıyla ilgili yedinci bölüm

140-151. beyitle, *"el-faṣlü't-tāsiʿu fi't-tevessüli bi'n-Nebiyyi ṣallallāhu ʿaleyhi ve ālihī ve sellem"* Nebî'ye -salât ve selâm onun ve âlinin üzerine olsun- tevessülle ilgili dokuzuncu bölüm

152-160. beyitler, *"elfaṣlü'l-ʿāşirü fi'l-münācāti ve ʿarḍi'l-ḥacāt"* Allah'a arzuların dile getirildiği ve günahlardan dolayı yalvarıldığı onuncu bölüm (Buzeyne, 1994, 19-31; Heytemî, 2003, 93-106; Telîdî, 2009, 324; Armutlu, 2023, 749-755).

Söyleyiş güzelliği ve belagat gücü yanında şiire şöhretini kazandıran asıl mevzu, Bûsîrî'nin yaşadığı hadisedir. Rivayetlere göre İmâm Bûsîrî, *Kasîde-i Bürde* sayesinde felç hastalığından kurtulmuştur. Bu hadise neredeyse bütün *Bürde* tercümelerinin ve şerhlerinin mukaddimelerinde yer almakta, havâssıyla ilgili yazılmış risalelerde anlatılmaktadır. Çalışmamızın bir bölümü de buna ayrılmış, ayrıca 2. cildin sonunda yer alan projede bu hadisenin halk kültüründeki yeri incelenmiştir. *Kasîde-i Bürde*'nin felç hastalığına iyi geldiği ve İmâm Bûsîrî'nin de bir rüya sayesinde bu

hastalıktan halas olduğu meşhurdur. Bu husus Bûsîrî'nin ağzından kısaca şöyle anlatılmaktadır: "Felç geçirip de bedenimin yarısını hareket ettiremeyecek hale gelmeden önce Hz. Peygamber'e birçok mehdiye yazmıştım. Felçliyken de bir kasîde yazmayı düşündüm ve bu şiiri yazdım. Onunla Allah'a iyileşmem için duâ ettim. Uyuduğum zaman rüyamda Hz. Peygamber'i gördüm. Mübarek eli ile alnımı sıvazladı ve hırkasını üzerime örttü. Uyandığımda felçten kurtulduğumu fark ettim; kalkıp evden dışarı çıktım. Bundan kimseye bahsetmedim. Yolda rastladığım bir derviş bana: 'Hz. Peygamber'i methettiğin kasîdeyi bana vermeni istiyorum.' dedi. Ben de: 'Hangi kasîdeyi?' diye sordum. Bunun üzerine: 'Felçliyken yazdığın kasîdeyi istiyorum' dedi ve şöyle devam etti: 'Ben dün bu kasîdeyi Hz. Peygamber'in huzurunda okunurken işittim. Efendimiz o kadar beğenmişti ki sallanarak dinliyordu. Kasîdeyi okuyana hırkasını verdiğini gördüm.' dedi (Ahimeir, 2004, 47–48).

Bir başka rivayette de kasîdenin yazılma sebebi, muhteva olarak aynı olmakla birlikte bazı farklılıklarla şöyledir: "İmâm Bûsîrî, felç hastalığına yakalandığı sırada akşam yatarken rüyasında Hz. Muhammed'i görür. Hz. Muhammed ondan kendisi için yazdığı kasîdeyi okumasını ister. Bunun üzerine Bûsîrî: 'Yâ Rasûlallâh, ben sizin için birçok kasîde yazdım, hangisini emredersiniz?' deyince Hz. Muhammed kasîdenin ilk beytini okuyarak isteğini belirtir. Hz. Muhammed kasîdeden duyduğu sevinci belli ederek hasta şairi ödüllendirmek için hırkasını çıkarıp şairin üstüne örter ve felçli kısmını sıvazlar. Bûsîrî heyecanla uyanır ve vücudunda felçten eser kalmadığını görür (Ahimeir, 2004, 47; Keskinsoy, 2011, 18–20; Gürkan 2011: 128–133).

Bu rivayetler ve farklı değerlendirmeler sayesinde kaside, şifa bulmak maksadıyla bir vird gibi okunur hâle gelmiş, hatta çeşitli zikir mecmualarında kendine yer bulmuştur. Çalışmamızın 1. cildinde şifa maksatlı okunmasıyla ilgili husus ele alınmış, 2. cildin sonunda yer alan projede de bu hadisenin halk kültüründeki yeri incelenmiştir.

Anlatılan bu rivayetlere ek olarak Bûsîrî'nin şiirlerinin hiçbirinde felç olduğuna dair bir bilginin bulunmadığı, bu hadisenin Bûsîrî'den 60 sene sonra vefat eden biyografi yazarı İbn Şâkir el-Kütübî (ö. 1363) tarafından ilk defa dile getirildiği ve diğer müelliflerin de buradan alarak hadiseyi rivayet ettikleri söylenmektedir. Mehmed Fevzî'nin şerhine dâir yapılan çalışmada, şifâ meselesinin *Bürde* üzerinden diğer şerhlerde yer almasının arka planında, o dönemde İslam dünyasının Moğol istilasıyla oldukça yıpranmasının, olumsuz şartların hüküm sürdüğü bu dönemde insanların din, tasavvuf gibi değerlere sığınmasının ve din algısının özellikle hurafelerle ifrat ve tefrit sınırlarını aşarak çeşitli yorumlara konu edilmesinin olduğu

belirtilir (Gürkan, 2011, 128–129). Hatta Bûsîrî'nin Hz. Peygamber'i abartılı bir şekilde överek şirke düştüğünü söyleyen yazarlar da bulunmaktadır (Abdurrahman b. Hasan ?; 3-17) ki bu tarz eleştiriler oldukça aşırı ve temelsizdir. Buna karşılık Müctebâ Uğur, "Kasîde-i Bürde'ye Reddiye Kitapçığına Kısacık Reddiye" adlı makalesiyle, *Kasîde-i Bürde'ye Reddiye* adlı kitaptaki kimi anlam çıkarımlarının yanlışlığını, metnin doğru anlaşılmamasından kaynaklanan hataları ilmî usullerle ortaya koymuştur (Uğur, 1999, 5–20).

İster şiir gücü sebebiyle isterse şiirin hikayesindeki dikkat çekicilik sebebiyle olsun *Kasîde-i Bürde* -kütüphanelerdeki nüshalarının sayısı, halkta bıraktığı etki, birçok farklı dile tercüme edilmesi, hâlâ çeşitli yayınlara konu olmasından hareketle- yaklaşık 700 senedir İslam dünyasının en etkili dinî şiirlerinden biri olma hususiyetini kazanmıştır. Türk edebiyatında Süleyman Çelebi'nin *Mevlid*'i, Yazıcıoğlu'nun *Muhammediye*'si gibi "zemin metinler" arasında yer aldığı ve Türk toplumunda Hz. Peygamber'e duyulan sevginin itici gücü olarak ilk sıralarda bulunduğu söylenebilir. Yaptığımız bu çalışmalar da göstermektedir ki şifa maksatlı okunsun ya da okunmasın; kimilerince Hz. Peygamber'in abartılı övüldüğü düşünülerek eleştirilsin ya da eleştirilmesin Bûsîrî'nin şahsında anlatılanlar, ister hayal gücünün etkisiyle oluşturulmuş olsun ister olmasın *Bürde*, Müslüman toplumların hepsinde hem şiir gücü olarak hem de kendisine yüklenen anlamlarla farklı ve birçok eserde görülmeyen bir etki bırakmıştır.

Türk edebiyatında *Kasîde-i Bürde*'nin birçok tercümesi ve şerhi yapılmıştır. Bizim çalışmamızın meydana gelmesindeki ilk gaye, bunu ortaya koymaktır. Lakin çalışmamız sadece eski harflerle kaleme alınmış metinleri kapsamaktadır. Cumhuriyet sonrası dönemde de *Kasîde-i Bürde* birçok defa tercüme edilmiştir. Bunlar içinde Türkçesinin güzelliği, kaynak metindeki duyguyu paylaşma başarısı sayesinde, rahmetli Sezai Karakoç'un (1933-2021) tercümesinin başka bir yeri bulunmaktadır. Hz. Peygamber'e duyulan yüce sevgi ve hürmet şairlik gücüyle birleşince, belki de Cumhuriyet sonrası kaleme alınmış en güzel manzum *Bürde* tercümesinin doğmasını sağlamıştır. Kıymetli okuyucuların ve araştırmacıların, *Bürde*'nin günümüz Türkçesine daha rahat erebilmeleri maksadıyla *Bürüyen Kaside*'yi buraya aldık (2014, 53-71).[2]

[2] Tercümeyi kitaba almamıza izin veren Abdulaziz Karakoç Bey'e, Diriliş Yayınlarına şükranlarımızı arz ederiz. Ayrıca metnin worde aktarılmasında ve kontrolünde emeği geçen kıymetli öğrencim Betül Avcı'ya teşekkür ederim. İmlâ ve noktalamada, yayımdaki hâle sadık kalınmıştır.

Bürüyen Kaside[3]

1. Selem ağaçlarını mı, ordaki dostları mı andın ki birden
Gözbebeğin kanlandı, gözyaşın aktı kırmızı kırmızı...

2. Yoksa bir yel mi esti Kâzime yönünden;
Yoksa Eden Dağının üstünde kapkaranlık gecede şimşek mi çaktı?

3. Gözlerine noldu ki, "dur ağlama" desen coşar ırmak olur;
Ya kalbine ne dersin, "yetiş huzur" dedikçe artar acısı gamı.

4. Aşk gizli kalır mı kimseden, niçin aldatır kendini insan?
Gönül yanıp dururken, gözden akarken çeşme gibi gözyaşı.

5. Aşk olmasaydı döker miydin gözyaşını böyle toza toprağa?
Gözün uykudan kaçar mıydı andığından Ban Ağacını, Alem
Dağını?

6. Âşık inkar etse ne çıkar, gerçek şahitler var:
Yaşa batık gözler, sararmış yüz, zayıf ten ve göz çukurları...

7. Aşktan değil de neden bu peki, bir yanağında kırmızı gül;
Bir yanağında sarı gül dökümtüsü, izi; kızılırmak, yeşilırmak
yatağı.

8. Evet, yarin hayali gelip beni birden uyandırdı;
Sevgi, zaten gelir gamlarla, mahveder vücut hazlarını.

9. Aşkım sebebiyle bana dil uzatan, utanır mıydın ki bilseydin,
Yanık aşklarıyla meşhur Özr oymağı gençlerinden daha mazurum,
beterim hakçası.

10. Gizlenir gibi değil ki bu sır, işte sen de öğrendin;
Şimdi, de diyeceğini, kat bu derde bir dert de sen. Zaten yok sonu,
yok başı.

11. Öğüdünü esirgemedin sağ ol benden ama:
Tutamadım onları, çünkü tutuktur zaten sevenin kulakları.

12. Yaşlı adama, ağarmış saça, utanmadan, "yalan söylüyorsun"
dedim.
Nasıl inkâr, itham edilebilir oysa, ağaran saçın beyazlığı?

13. Günaha batık nefs, öğüt mü dinler!
Kendi karanlığına gömülmüş, ak saç nasıl ışıtsın bu karanlığı?

---

[3] Sezai Karakoç, *İslâmın Şiir Anıtlarından* (*İstanbul: Diriliş Yayınları*, 2014), 53-71.

14. Güzel fiillerle bir şölen hazırlıyamadı nefsim;
Misafirse sessiz ihtişamsız apak çıkageldi, karşılayan bile olmadı.

15. Bilseydim ki, yok bende bir karşılama gücü bile,
Siyaha boyadığım bir panonun ardında saklardım kendimi ve bu sırrı.

16. Kim çeker benim nefsimi bu hoyratlık alanından?
Çılgın atları zaptedip dört döndüren süvariler gibi tıpkı.

17. Günah işleye işleye günahı bitireyim dersin belki içinden.
Boş hayal! Yemek vücudu arttırır, günah da günahı...

18. Nefs memedeki çocuktur, vaktinde kesmezsen sütten...
Koca adam olur da, hâlâ emzik ister, arar sütü, mamayı.

19. Nefsine sen hâkim ol, o olmasın sana hâkim;
Çünkü nefs neye hâkim olursa, onu ya öldürür, ya soldurur hâsılı.

20. Nefs sürüsü bırakırsan yayılır her yöne; görmeli gözetmeli;
Otu çok tatlı gelen yaylalara yaymazlar koyunları.

21. Nefsin tattırdığı hazzın çoğu semm-i katildir;
Ağuyu altun tasta bal içre sunarlar, bunlar onun suç ortağı.

22. Açlığın ve tokluğun hilelerinden koru kendini.
Evet açlığın da, çok açlık tokluktan da zararlı.

23. Gözünden yaşlar boşalt ki, ne haramlar doldurmuştun vaktiyle.
Ve sığın tövbe gölgelerine, odur en serin hurma altı.

24. Şeytana ve nefsine uyma, baş kaldır, isyan et.
En akla yakınmış gibi gelen sözlerini bile dinleme, deş ve bul püf noktalarını.

25. Bazan hasım kılığındadırlar, bazan hısım, bazan hakem.
Düpedüz hilekârdırlar, ne hakemi, ne hasımı, ne hısımı!

26. Allahım, sen affet bizi, bizzat söyleyip de tutmadığımız sözlerden.
Ki andırır kısırların nesliyle öğünmesini tıpkı.

27. Sana "yap" dedim ama ben yapmadım onu;
Sana "yol işte bu yoldur" dedim ama nefs, beni o yola bırakmadı..

28. Üstüme borç olan namazı kıldım, orucu tuttum; ama o kadar.
Ölüm, evet ölüm göz önündeyken bir parçacık arttırmadım onları.

29. Kendime zulmettim, ihmal ettim geceleri ihya sünnetini.
Can verdi gecelere namazla O, öyle ki, şişerdi kutlu ayakları.

30. Boş midesinin üstüne taş kor, derisini büzüp düğümler,
Çekilen karnına kuşak bağlardı; yine azalmazdı açlığa sabrı.

31. Altundan ulu dağlar nefsine sundular da kendilerini.
Reddetti O, gösterdi onlara gerçek ululuğu ve gerçek altını.

32. Zühd ve takvasını arttırdı, eksiltmedi o dağlarca zaruret.
Ne denli olsa da yok edemez ihtiyaç, insandaki temizliği, pırıltıyı.

33. Dünya ne oluyor ki, O ona muhtaç olsun.
Dünya O'na muhtaç ki, onun için değil midir varoluşu, yokluktan
çıkışı?

34. Bu dünyanın ve Öte dünyanın, göze görünür görünmez yaratıkların,
Acemin, Arabın, bölük bölük bütün insanlığın Hz. Muhammeddir
başı.

35. Bir eşi yoktur O'nun emir ve nehiy peygamberliğinde;
(Evet)i tam evetti, (Hayır)ı tam hayırdı.

36. Her yönden hücum eden korkunun türlüsünden
Ancak o sevgili kurtarabilir bizi, onun merhameti, onun şefaati.

37. Kim döndüyse sesine, koşup yapıştıysa onun eteğine,
Yapışmış oldu kopmaz bir ipe, hiç kopmaz ve tam kurtarıcı.

38. İçiyle ve dışıyla, ahlak ve yaradılışta üstündür öbür
peygamberlerden bile;
Hiçbirinin ilmi, keremi O'nu geçemedi, O'nunkine ulaşamadı.

39. Ve hepsi umar ve bekler, Allahın Resûlundan;
Denizinden bir damla su yollamasını.

40. Dururlar huzurunda hepsi yerliyerinde.
Kimi ilminden bir nokta, hikmetinden bir hareke bir kısmı.

41. Peygamber ruhu alıp peygamber vücudunu, mükemmel
peygamber olunca.
Onu sevgili edindi seve seve insan yaratan, insan ören Rabbi.

42. Üstünlüğünde eşit ve ortak yoktu O'na kimse;
Güzelliğiyse parçalanmaz bölünmez bir bütündü, ne çıkacak,
ne eklenecek bir şey vardı.

43. Hıristiyanların kendilerine gelen Resûl için dediklerini dememek
şartıyla,
Öğ öğebildiğin kadar, yücelt yüceltebildiğince O Hak Kahramanını.

44. Korkmadan istediğin ölçüde şerefi bağla O'na;
İstediğin ölçüde O'nun değerlilik hakkını tanı.

45. Erginliğine yok son ki, orada durup,
Dil, cesaretini bulsun, O'nu anlatmayı.

46. Mucizeleri bile gerçeğinin yanında sönük kalır;
Yoksa ismi anılınca çürüyen kemikler bile canlanıp ayağa
kalkmalıydı.

47. Aklın yetişmiyeceği tekliflerle etmedi bizi imtihan;
Bizi sevdiğinden elbet. Biz de hemen inandık O'na. En ufak şüphe
bize yaklaşmadı.

48. Onun gerçeğine ermekte cümle âlem aciz kaldı.
Uzak âciz kaldı, yakın aciz kaldı, acz çepçevre sardı dört yanı...

49. Güneş küçük sanılır uzaktan bakılınca:
Göz dayanmaz ama çıplak gözle yakından bakıldı mı.

50. İnsan nasıl bu yerde anlar O'nun gerçeğini?
Ki rüyada görsen Onu, sana yeter ömür boyu bu mutluluk ve Onun
nurdan bakışları...

51. İnsanlığın bilip bileceği şu, bilgilerinin sonu şudur ancak;
O insandır ve yaratılmışların en iyisi, en güzeli, en hayırlısı.

52. Ve Peygamberlerin halka gösterdiği mucizeler
Ondandı, onun nurundandı, onun habercisi, onun öncü ışıklarıydı...

53. Çünkü O erdemlik güneşi, öbür peygamberlerse yıldızlardır.
O yıldızlar ki, güneşten aldıklarıyla aydınlatırlar karanlıkları.

54. Gel gör ki, Rabbim, O'na neler verdi, nasıl süsledi O'nu!
Ahlakını güzellikle sardı, müjdeyle, güler yüzlülükle benek benek
noktaladı.

55. Latifliği bir çiçek, dolunay şeref ve değeri.
Cömertliği bir deniz, yardımı zamandır tıpkı.

56. Tek başına bir yerde, O'nu görsen, heybetinden
Sanırsın arkasında asker, asker, asker... bir ordu gizli, bir ordu saklı.

57. Onun tebessümünden ve konuşmasındandır sanki:
Sedefle saklı inci, inciler hep hedefte saklı.

58. Onun toprağının kokusundan daha güzel var mı koku?
Ne mutlu o kişiye ki koklamış, öpmüş ola o toprağı!

59. Doğuşu açıklar bize her yönden her açıdan Onu.
Başlangıcı da iyi Onun, sonu da. Hoştur doğuşu ve batışı.

60. O doğum günü ki, iyi farkına vardı İran, indiğinin
Kendisi için korku, kendisi için ceza, kendisine cehennem âzabı...

61. Göçtü, darmadağın oldu Kisranın saray duvarları o gece.
Devleti de, bu duvardan başlıyarak yarıldı, çatladı ve dağıldı.

62. Son nefesini verdi korkudan mecusî meşalesi ve yahudi nehri.
Bilinmeyen bir yere alıp gitti dert yuvası başını.

63. Ve sapık Save halkı, her günkü gibi su aldıkları göle gittiklerinde:
Bu da nesi, kurumuş kül olmuş! Döndüler elleri boş, kızgın, kudurmuş ve çatlamış dudakları...

64. Sanki doğmuştu ateşte su, suda ateş duygusu!
Tabiat, o gün, yoldan çıkmışları, tabiatından çıkarak karşıladı.

65. Sanki, çarpıkların ateşi sıkıldı terledi de sulanıp söndü üzüntüden:
Sularıysa hüzünlerinden ateş gibi kızdı, buharlaştı.

66. Cinler çığlık atarlar, Nurlar, saçarlarken havaî fişeklerini
Hak böyle tantanayla çıkıyordu ortaya, Hakkın sesi ve ihtişamı..

67. Kör oldular, sağır oldular, felç oldular, muştuları duymadılar,
Haberleri almadılar; görmediler korkutuş yıldırımlarını.

68. "Bundan sonra o eğri dinimiz belini doğrultup ayağa kalkamaz"
Dediler, haberini verdiler kâhinleri, ozanları.

69. Gökte yıldızların aktığı görülürdü
Ve aynı anda yerde putların devrildiği, yıkıldığı.

70. Ve vahy yolundan çekilip gitti bozgun
Şeytanların şahı; bozgun askeri yerinde kala kaldı.

71. Nasıl ki, Ebrehenin ordusu dağılmıştı;
İki avuçtan atılanla bir ordu kör olmuş, yere saplanmıştı.

72. Allah dedikten sonra o taşların atılışı
Rabbine yalvarır yalvarmaz Balığın kamından atılanın çıkışını andırmıştı..

73. Yemin ederim ikiye bölünen aya,
Onun kalbiyle ilgili aya, and içerim aya karşı!

74. Ve o hayrı, keremi içine alan mağaraya
And içerim ki, kâfirlerin gözleri, içerdeki ışıktan kör oldu bakamadı.

75. And içerim ki, Muhbir-i Sadık mağaradaydı ve Sıddık mağaradaydı.
Görmediler ve sandılar ki, orda, kimsecikler yoktu ve olamazdı.

76. Ne bilsinler ki, örümcek Onun için örmüş ağını.
Güvercin, O'nun için yuva yapmış, yumurta bırakmış uçup durmaktaydı.

77. Allah isterse bir güvercin, bir örümcek ağıyla da korur,
Kat kat zırhı ve yüksek kaleleri aratmaz, onlardan müstağni kılar insanı.

78. Ve bir örnek daha; çağırınca Peygamber ağaçlar geldi, eğildi huzurunda:
Dallarıyla kökleriyle yürüdüler; çünkü yok ayakları.

79. Çizgiler çekerek yol ortasına, yazılar yazarak.
Güzel yazılar yazarak dalları budakları.

80. O bulut gibi ki, o nereye giderse üstünde o da oraya gider,
Ona, gün ortasında yakan güneşe karşı gölge yapardı.

81. Dünyanın sıkıntısı binince boğazıma
Hemen sarılır, sığınırım O'na. O hemen kurtarır bu zavallıyı.

82. İki dünyaya ait hiçbir şey yok ki, o hayr saçan elden
İstemiş olayım da almamış olayım, olmadı.

83. Aklın ermeyince hemen inkâra kalkma rüya vahiylerini;
Belki gözleri uyurdu Onun ama, kalbi uyumazdı..

84. Nübüvvetiyle o gerçeğin doruğuna çıkmıştı.
Nasıl inkâr olunabilir erginlerin rüya durumları?

85. Allahın alanı bu. Ne vahiy çalışmakla olur
Ve ne de bir suçtur Peygamberin gaibi çizip anlatışı.

86. Bir dokunmakla nice hastayı iyi etti eli.
Nice çılgınlık zincirini kırıp mahkumlarını kurtardı.

87. Kara kıtlık yılları oldu, Onun duasıyla canlı ve ak
Sanki gecenin ortasında ansızın bir dolunay çıktı.

88. Bulut akıttı durdu suyu öylesine ki, o kurak vâdilerde;
Oldu her sel bir arim seli, her ırmak bir deniz ırmağı.

89. Bırak konuşayım, anlatayım o mûcizeleri:
Geceleri dağlarda yakılan şölen ateşleri gibidir âşikârlıkları.

90. İnciyi işlersen değerlenir şüphesiz;
Ama işlemesen de inci incidir; incilikte farksızdır işlenmişi, hamı.

91. Ama nasıl uzanabilir hayali övüşün o yüceliklere
Ki orda hüküm sürer o davranış ve ahlâkın hârikalar mantığı.

92. Biri Kur'ân âyetleri: Haktır, Allahtan gelmedir.
Ezeli ve ebedidir, sonradandır, fakat yoktur öncesi, başı..

93. Zamanla kayıtlı değil getirdiği kutsal haber
Son saatten. Addan, İremden haber... Odur mutlak haberlerin
saltanatı.

94. Devam edip gidiyor Onun hükmü. Üstündür
Öbür peygamber mucizelerine ki, tesirleri ve hükümleri ebedi
olmadı..

95. Öyle muhkemdir ki, bir hamlede yıkar inkârı ve şüpheyi.
Tartışma kabul etmez; hâkime hakeme yok ihtiyacı.

96. Kimse karşı çıkamadı Ona. Yeltenmediler değil ama.
Düşmanı, en düşmanı bile Ona sığınmakta buldu var olmayı.

97. Belâgatı, düşmanının dâvasını uzaklara fırlatır:
Kötü niyetlinin elini hareminden ırakta tutmaktır zaten yiğite yaraşanı.

98. Kemiyette anlamlar deniz dalgalarından büyük;
Keyfiyetse, güzellikte ve değerde cevahirden üstün ve sanatlı.

99. Mâdem okuyunca gözün gönlün nur doldu, aydınlandı;
Zafer buldun her vakit. Öyleyse bu sağlam ipe iyi yapış, sarıl sıkı.

100. Okuyuşun, korkusundansa alev alev yanan cehennem ateşinin
İtfaiyesi budur yalnız o ateşin: Yanık yürekle çağırmaktır tek şartı..

101. Sanki o şöyle bir pınar: Yüzü simsiyah olan
Gelip bir yıkanmakla bembeyaz olur; budur nur pınarı..

102. Ve O, adalette sırat gibi kıldan ince; hak ve eşitlikte de,
Hassas ve âyarlı mizan gibi, insanlar ve kâinatlararası.

103. Bakma bilmezlikten gelişlerine, inkârlarına yüreği karaların.
Onlar öyle bilir, öyle anlarlar ki... Ama ya kıskançlıkları?

104. Eh! Öyleyse kalksın ağrıyan göz inkâr etsin, göremiyor ya,
Güneşi, gün ışığını; yaralı ağız da, alamadığından suyu, suyun lezzetini, tadını.

105. Çölde hızlı hızlı giden yoksullar; develeri
İz bırakarak giden dilek sahipleri görürsün. Yön tektir: O Hayr kaynağının evi alanı.

106. Sen ey, anlıyanlar için, bizzat varoluşunla ne büyük işaret ve mûcize,
Nimetin kadrini bilenler için ne büyük nimetsin, ne büyük Tanrı armağanı.

107. Ne hesabı mümkün, ne kitabı hârikalarının.
Ve yine de usanmaz insan bir bir anmaktan onları.

108. Kalktın bir gece, kutsal bir yerden kutsal bir yere gittin,
Kapkaranlık gecelerde dolunay nasıl ilerlerse alımlı alımlı.

109. Çıktın, boyuna çıktın, yükseldin Kabe Kavseyne kadar.
Ki daha önce ne kimse çıkmıştı oralara, ne de hayâl ve umut
etmişti çıkmayı..

110. Seni öne geçirdi her yerde peygamberler, resûller.
Seni öne geçirip arkada durdular kendileri, hizmet geleneği icabı.

111. Delip yedi kat göğü geçip gittin Sen o üstün insanlarla alay alay;
Başlarında Sendin, başlarında sallanan sancak Senin sancağındı.

112. Öyle çıktın, yükseldin ki yarışanlar kaldı yarı yolda;
Yakınlıkta ilerisi, daha ötesi kalmadı.

113. Bütün makamlar geride kaldı Makamından.
Çağrıldığın o an, tektin artık nasıl tekse gök ve kale sancakları.

114. Devşirmek için yemişlerini gözlerden saklı
Bir buluşmanın ve gizliden gizli sırrı.

115. Topladın öğülesi gök çiçekleri üstünlükleri tek başına;
Aşkın bütün durakları yalnız, ıssız kalabalıksız, hızlı hızlı.

116. Tâyin edildiğin iş nice ulu;
İdrâkse ne kutlu sana mahsus nimetler alanını;

117. Günler geçer, geceler geçerdi; gün ne, gece ne bilmezlerdi
Ancak haram ayı geceleri yaparlardı uyku bayramı.

118. Sanki Din, iştihası yerinde bir konuktu.
Düşman evine konmuş, düşman etine şiddetle iştihalı.

119. Yüzen atlar denizinin üstünden akar asker denizi.
Atar dalga dalga deniz ileri, coşkun kahramanları.

120. Onlar ki, koşar Allaha doğru, yaşar Allah için;
Mahveder, kökünden söküp atar küfrü şimşekten kılıçları.

121. Ne mutlu sana bana Ulu İslâm Milleti, şuurların örgüsü:
Bize Yaratan verdi o sağlam, o yıkılmaz yapıyı.

122. Allah, bizi kendisine çağıranı, çağırınca kendisine,
O peygamberlerin oldu, bizse ümmetlerin başı.

123. Bir arslanın nasıl ürkerse koyunlar sesinden, heybetinden,
Öyle perişan etti, O'ıun çıkış haberi, inkâr yobazlarını.

124. Peygamber terketmedi savaş alanını; düşman,
Çevrilinceye dek göğdelere, kasap çengellerine asılı.

125. Düşmanların gözü hep kaçışta olurdu savaşlarda;
Kol ve bacakları kıskanırlardı, kargaların kapıp kaçırdığı.

126. Onlarla kurtuldu yalnızlıktan İslâm Milleti, Dini;
Sanki yadellerden döndü, yurdunu buldu, sıla yaptı.

127. Allah ordusuyla koruyacak, varlık var oldukça Onu;
O, dul ve yetim, babasız ve sahipsiz olmadı.

128. Her biri bir dağdır savaşta, onlara çarpan, onlarla çarpışanlara
"Savaş meydanında ne gördün?" diye sor, düşmanlarına sor
onları.

129. Bedire sor, Huneyne sor, Uhut'a sor, sor bütün savaş alanlarına:
Kesin sonuç alışta, zaferde onlar mı üstündü, yoksa kendi işinde
veba mı?

130. Kıpkırmızı çıkaranlardır kapkara vücutlara sokup
Yıldırımdan da çabuk, bunlar ak çelik kılıçları.

131. Onlar sanki kâtip, süngüler de kalemleriydi.
Ve vücutlarda bir tek harfi bile noktasız bırakmazlardı.

132. Silâhla donanmışlardır ve yüzlerinden tanınırlar
Seçilirken ilk bakışta nasıl hemen seçilirse ağaçlar içinde gül ağacı

133. Her biri silâhları içinde saksı içindeki gonca gibi:
Zafer rüzgârları sana armağan eder kokularını...

134. Dağlarda fışkıran çamlar gibi birden zuhur ederler atlar üstünde;
Kolanların ilmeklerin sıkılığı değil dimdik tutan onları, yüreklerin,
bileklerin sağlamlığı.

135. Kalbleri, dudakları uçukladı korkudan düşmanların.
Ayıramaz oldular kahramanı koyundan, kardan karanlığı,
kargadan kartalı.

136. Onlara bir ormanda rastlayan aslan bile uslanırdı.
Çünkü beraberlerindeydi Peygamberin zaferi ve duası.

137. Yok dostundan tek kişi yardımını görmesin,
Düşmanından tek kişi yemesin tokadını.

138. Dinin kanatlarını gerdi ümmet üstüne:
Gözlerden saklar orman aslan yuvalarını.

139. Ne felsefe, ne mantık durup dayanabildi.
Kur'an'ın karşısında. Fikir gecelerini ışıttı aydınlığı.

140. Yeter sana peygamber mucizesi, okumamışken bilgisi;
O "cahiliyet" çağında, öksüzlük de üste, terbiye ve ahlâkı..

141. Onu öğer öğerim, yorulmam ve usanmam. Affa sebep umarım:
Şairlikle, devlet memurluğuyla geçen ömrün bütün suçlarını.

142. Boyna bir boyunduruk bunlar: Korkulu son hazırlar.
Sürüklediler beni; sanki ben kurbanlık bir deve, onlar ipi halkası.

143. Ah! çocukluk etmişim; harcamışım kendimi bir ömür boyu:
Bir ömür boyu, toplamış, devşirmişim suç ve pişmanlıkları.

144. Bir de düşün nefsimin ticaret zararını,
Bir an duraklamadan din satıp alan dünyayı.

145. Ismarlama yerine hazır eşya düşkünü;
Parayı peşin alıp yiyen, malı boyuna borçlanan imalâtçı.

146. Gerçi günah işliyorum ama dönmüş değilim Ona verdiğim sözden.
Kopar cinsinden değil gönlümün bağı.

147. Söz vermiştir kurtaracaktır, adıyla çağrılanı ve beni Onun adıyla
çağırırlar...
Ve insanlık içinde kim olabilir, Ondan çok sözünde duranı.

148. Yarın hesap gününde tutmazsa O elimden:
Sen benim için de: vay sana, hey sonsuz kayan adam, uçurumlar
kurbanı.

149. Haşa! O, mahrum etmez yardımından isteyeni:
Koğmaz konu komşuyu, soğuk karşılamaz kendine sığınanı.

150. Düşüncemi, şiirimi Onu öğme yoluna koyduğum gündenberi,
O oldu benim için koruyucular koruyucusu, kurtarıcılar kurtarıcısı.

151. Lûtrunu esirgemez en dar elden bile O. Çünkü:
Yağmur ihmal etmez çiçeklerle süslemekte su tutmaz yalçın dağ uçlarını.

152. Gözüm yok, bu dünyanın parasında pulunda, zerresinde. Bu türlü zehirleri..
İki avucunu açıp toplar ancak, Herem'in öğücüsü şair Züheyr takımı.

153. Ey insanların en iyisi, en üstünü, yalnız sana sığınılır,
Herkes için geçerli, kimsenin kurtulamadığı vakit kapıyı çaldı mı.

154. Allahın Resûlü, beni de bürümeye, örtmeğe yeter kurtaran örtün.
Göründüğü o gün. Öç Alan adıyla Yaratıcı.

155. Bu dünya ve öte dünya, senin bağış bolluğundan örnekler;
Levh ve kalem bilgisinin bilgindedir kaynağı.

156. Nefsim! Düşme umutsuzluğa büyük günah işlemişlik yüzünden.
Mutlak bağışlayan yanında, değil büyüğü küçüğünden farklı.

157. Günahların büyüklüğüne göre gelir, o ne kadar büyükse o daha da büyük olur,
Umulur ki, dağıtılırken kullara Yaratanın acıyışı..

158. Rabbim, yalvarışlarımı döndürüp çevirme bana geri;
Rahmetinden elverir bir rakam eklemeden, kapama hesabımı.

159. Rabbim, bu kuluna yardım et, bu dünya ve öte dünyada.
Korkulu olaylar ve durumlarda yok bir parçacık olsun dayanıklığı.

160. Rabbim, izin ver ki çözülsün ebedî salâvat bulutları bir kez daha.
Boşansın Resûl üstüne sel sel, sicim sicim "selâm! selâm" yağmurları.

161. Ailesi üstüne, arkadaşları ve bağlıları üstüne bir kez daha.
Yaşasın bir kez daha, o sana en yakın, eli açık, gönlü ipekten yumuşak, içleri pınl pırıl yolunun ululuları.

162. Ban ağacının yaprağını, göğdesini titrettikçe tiril tiril Bad-ı Sâba,
Kızgın çöllerde ürperttiği sürece develeri devecinin şarkıları.